

AVD. VIII. FÖRHÅLLET TILL ANDRA MYNDIGHETER

36 KAP. UPPTRÄDANDET MOT MYNDIGHETERNA

En advokats förhållande till andra myndigheter än domstolarna har i SRGA inte blivit föremål för reglering i vidare mån än att i 47 § stadgats att vad som i SRGA sagts om förhållandet till domstol skall i tillämpliga delar iakttagas jämväl i förhållande till annan myndighet. På samma sätt har frågan behandlats i Finland.

När det gäller uppträdandet mot myndigheterna kan sålunda i allt väsentligt hänvisas till vad som ovan anförts i 33 kap.

Förutom att straff är stadgat för vissa former av uttalanden, som är kränkande för myndigheterna och deras befattningshavare, kräver god advokatsed att en advokat uppträder hövligt mot de personer som utövar myndighetsfunktionerna.

Liksom när det gäller domstolarnas domar och beslut måste en advokat för fullgörande av sitt uppdrag ej sällan rikta kritik mot andra myndigheters avgöranden, och det är ett allmänt medborgerligt intresse att advokaterna därvid åtnjuter en betydande yttrandefrihet.

Yttrandefriheten har emellertid sina gränser. På samma sätt som när det är fråga om kritik mot domare, bör advokaten betänka att kritiken bör riktas mot vederbörande befattningshavares avgörande, inte mot dennes person. Advokaten är skyldig att, innan han uttalar i och för sig kränkande beskyllningar mot en ämbets- eller tjänsteman, omsorgsfullt pröva, om det finns fog för påståendena och om dessa kan styrkas; advokaten kan inte få framföra vilket kränkande påstående som helst, bara därför att klienten lämnat honom den ifrågavarande uppgiften. Advokaten får inte heller göra kränkande uttalanden, som inte är påkallade för tillvaratagande av klientens rätt och bästa, och han får inte ge sina uttalanden en smädlig, förolämpande eller onödigt sårande form.

Många gånger kan det vara vanskligt att bedöma, om ett visst uttalande kan anses försvarligt eller om det måste anses överskrida det tillåtnas gränser. Frågan skall här något belysas med vad som förekommit i praxis.

I ett norskt fall, *NAB 1965 s. 45—46* var fråga om en advokat, som i ett expropriationsärende flera gånger under ett halvt års tid tillskrivit ett departement utan att få svar. Han skrev slutligen till statsministerns kontor och hemställde om dess medverkan till att få departementet att

svara. I brevet skrev han bl. a.: "Da jeg ikke lenger kan anse skriftlige henvendelser som tjenlig kommunikasjonsmåte med dette Departement — om nu grunnen ligger i en komplett analfabetisme der i huset eller hvad den nu kan vaere — så ser jeg mig nødsaget etc...."

Inom styret i Oslo krets var meningarna om detta skrivsätt delade. Majoriteten (fyra ledamöter) fann skrivsättet "noe uheldig" men ansåg att det mot bakgrund av departementets uppträdande inte gick utöver gränsen för god sakførerskikk. Två ledamöter betecknade uttrycket "komplett analfabetisme" som "uheldig", och en ledamot fann skrivsättet "ikke stemmende med god sakførerskikk".

I Sverige skulle man förmodligen ha anslutit sig till den sistnämnde ledamotens mening.

I svensk praxis har förekommit följande fall.

TSA 1947 s. 299 (16:II). En advokat hade i skrivelse till chefen för ett ämbetsverk förklarat att han såg sig nödsakad att påkalla utredning hos JO, därest verkets chef inte omgående kunde lämna tillfredsställande förklaring till den långa tidrymd (ungefär 2 1/2 månader) som använts för behandling av ett av advokaten hos ämbetsverket anhängiggjort ärende. Styrelsen fann detta skrivsätt olämpligt.

TSA 1947 s. 299 (16:III). En advokat hade i ett administrativt besvärsmål hos Kungl. Maj:t ingivit en av klienten själv författad skrift, som bl. a. innehöll en enligt vad advokaten visste missvisande uppgift om vid vilken tidpunkt klienten fått del av det överklagade utslaget ävensom ett på denna oriktiga uppgift grundat uttalande, att den myndighet som meddelat utslaget inte syntes ha förstått sakens vikt. Styrelsen fann att advokaten, då han haft sig bekant att uppgiften var missvisande och då han uppenbarligen varit befogad att vidtaga erforderliga ändringar i inlagan, åsidosatt sina plikter som advokat genom att inge inlagan utan att dessförinnan tillse att uppgiften och den därtill knutna, i olämpliga ordalag avfattade reflexionen först strukits.

TSA 1954 s. 36 (9:I). En advokat hade i en inlaga till kammarrätten i ett taxeringsmål skrivit bl. a. att prövningsnämndens motivering var inte bara "ologisk utan direkt dum" samt att "vi kunna tyvärr icke förvänta att någon rättvisa ens skall kunna beredas oss av Kammarrätten, då rättvisa och beskattningsnormer icke alls tycks passa ihop". Styrelsen fann skrivsättet olämpligt och tilldelade advokaten erinran.

TSA 1957 s. 66 (18). En advokat hade vid ett telefonsamtal med en befattningshavare hos överståthållarämbetet i ett firmaregistreringsärende yttrat att det resultat, till vilket föredraganden i ärendet kommit, var "enfaldigt", varjämte advokaten talat om "den djävla formalism som utmärker myndigheterna". Han hade också vid telefonsamtalet gjort vissa hånfulla och nedsättande uttalanden om ett par höga äm-

betsmän, vilka inte hade något att göra med ärendets handläggning. Styrelsen fann att advokaten yttrat sig olämpligt och på ett sätt, som inte var värdigt en advokat. På grund härav tilldelade styrelsen advokaten erinran.

När en advokat är verksam såsom försvarare i ett brottmål, kan han ha anledning att rikta kritik, t. o. m. mycket skarp sådan, mot åklagarens eller polisens sätt att bedriva saken. Även i denna situation måste advokaten emellertid beakta att det finns gränser för vad han kan få yttra.

Åtskilliga sådana fall har förekommit. I rättsfallet NJA 1945 s. 339 ansågs en försvarare visserligen inte ha överskridit sin kritikrätt genom att yttra att polisförhöringsprotokollet var tendentiöst och en förvrängning av vad den misstänkte yttrat, men däremot ansågs han ha gjort sig skyldig till ärekränkning genom att i visst avseende uttala sig på ett sätt, som inte kunnat uppfattas annat än såsom tillvitelse om tjänsteförbrytelse av de för utredningen ansvariga polismännen.

I den disciplinära verksamheten inom Sveriges advokatsamfund har liknande fall förekommit.

TSA 1958 s. 174 (22). En advokat var offentlig försvarare för en för förskingring åtalad person. Sedan åklagaren föranstaltat om sinnesundersökning av den tilltalade, och denne i anledning därav anmält åklagaren för JK, ingav advokaten till JK en skrift, i vilken han skarpt kritiserade åklagarens åtgärd. I skriften anförde advokaten bl. a. att åklagarens "desperata" åtgärd vidtagits som en följd av att den tilltalade till JK ingivit en anmälan mot vissa myndighetspersoner, att åklagaren utan saklig anledning men av personlig sådan samlat material mot den tilltalade, att åklagaren visat den största likgiltighet för frågan huruvida det fanns grund för den tilltalades uppgifter till polisen och i stället börjat en intensiv granskning av den tilltalades person och åtgöranden, att åklagaren sökte få den tilltalade "tystad" genom intagning på sinnessjukhus samt att åklagarens åtgärder utlöste en allmän rättsosäkerhet i orten.

Medicinalstyrelsens rättspsykiatriska nämnd uttalade att den sinnesundersökning, varom åklagaren föranstaltat, syntes ha varit sakligt motiverad, och JK fann utredningen ej föranleda vidare åtgärd. Advokatsamfundets styrelse betecknade advokatens skrivsätt såsom i hög grad olämpligt och ovärdigt en advokat. Då advokaten härigenom åsidosatt sina plikter som advokat, tilldelade styrelsen honom erinran.

TSA 1958 s. 176 (23). En advokat var offentlig försvarare för en tilltalad och protesterade mot att åklagaren i sin sakframställning räknade upp ett antal brott, som den tilltalade begått men för vilka åklagaren ej väckt åtal. I samband härmed yttrade advokaten bl. a. att åklagaren,

med tillämpning av samma metod som en annan namngiven åklagare begagnat i ett allmänt uppmärksammat brottmål, sökte åstadkomma "en massverkan". Styrelsen fann detta yttrande olämpligt och opåkallat och tilldelade advokaten erinran.

TSA 1967 s. 50 (24). En advokat hade såsom offentlig försvarare beskyllt åklagaren och en kriminalassistent för tjänstemissbruk och på grund härav dömts till straff för missfirmelse mot tjänsteman. Disciplinnämnden tilldelade advokaten erinran för det han genom sitt uttalande brutit mot god advokatsed och därmed åsidosatt sina plikter som advokat.

TSA 1970 s. 113 (29). En advokat, som var offentlig försvarare för en för stöld, häleri och olaga hot häktad person, polisanmälde den kriminalinspektör, som haft hand om förundersökningen, och gjorde gällande att denne begått tjänstefel. I anmälan anförde advokaten bl. a. att "förhørsledaren har haft en helt negativ uppfattning om den misstänkte, som han till varje pris sökt snärja trots att denne förklarar sig intet veta om händelsen" samt att "han (förhørsledaren) synes icke längre söka den objektiva sanningen utan vara helt förblindad av sin egen tro på min huvudmans brottslighet". Advokaten hade också, då kriminalinspektören skulle höras som vittne i målet i hovrätten, hemställt till rättens ordförande att erinra vittnet om innehållet i RB 36:6.

Disciplinnämnden ansåg att advokaten opåkallat gjort de citerade, för kriminalinspektören kränkande uttalandena och fann att hemställen till hovrättens ordförande tillkommit mera för att trakassera kriminalinspektören än för ett behörigt tillvaratagande av den misstänktes intressen. Då advokaten genom vad som sålunda förekommit åsidosatt sina plikter som advokat, tilldelade nämnden honom erinran, som även avsåg visst annat förfarande.

Om en advokat finner sig ha anledning att hos JO framställa klagomål mot någon befattningshavare, som står under JO:s tillsyn, har han till iakttagande av god advokatsed att noga överväga sina anmärkningar samt grunden för dessa; se det i annat sammanhang tidigare omnämnda uttalandet av advokatsamfundets styrelse, *TSA 1971 s. 184 (46)*.

En advokat skall vid hänvändelse till JO precisera sina anmärkningar och inte begagna en opreciserad anmälan väsentligen som ett medel att utöva påtryckning på en myndighet.

Ett fall, där en advokat åsidosatt denna regel, är refererat i *TSA 1969 s. 69 (42)*. En advokat företrädde en klient i ett ärende rörande ersättning till denne på grund av förbud mot exploatering av grustäkt. Advokaten, som ansåg att ärendet obehörigen fördröjdes av myndigheterna, utbad sig i en skrivelse till naturvårdsverket omgående besked, under

framhållande av att klienten led avsevärd ekonomisk förlust på grund av den långsamhet, med vilken ärendet behandlades från myndigheternas sida. En avskrift av denna skrivelse insände advokaten samtidigt till JO "för kännedom och för åtgärd". JO-expeditionen tillskrev advokaten och påpekade att för ärendets fortsatta handläggning hos JO erfordrades en närmare precisering av klagomålen och att denna komplettering av klagomålen borde ske före en viss dag (omkring en månad senare). Strax före utgången av den sålunda utsatta tiden träffades uppgörelse mellan advokatens klient och naturvårdsverket. Advokaten underrättade inte JO härom och ingav inte någon ytterligare skrivelse till JO. Först då JO-expeditionen ett par månader senare telefonerade till advokaten för att höra hur ärendet låg till, upplyste advokaten att uppgörelse träffats och återkallade klagomålen. JO avskrev ärendet men överlämnade handlingarna till advokatsamfundets styrelse.

Styrelsen vidtog inte någon disciplinär åtgärd men uttalade att advokaten förfarit felaktigt genom att tillskriva JO utan att precisera sina anmärkningar mot naturvårdsverket samt genom att underlåta att omedelbart efter det uppgörelse rörande ersättning till klienten träffats med naturvårdsverket hos JO återkalla sin anmälan.

Myndigheterna har ett berättigat krav på korrekt uppträdande från en advokats sida även i andra avseenden. Särskilt må framhållas att en advokat, som genom tillmötesgående av en myndighet får låna hos myndigheten förvarade handlingar, har ansvar för att dessa handlingar utan dröjsmål blir återställda till myndigheten.

Försumlighet i detta avseende har beivrats i disciplinär ordning. I fallet *TSA 1958 s. 174 (21)* hade byggnadskontoret i en stad låtit en advokat över en söndag få låna vissa handlingar (följesedlar), som förvarades hos byggnadskontoret och som var av betydelse såsom bevis i en rättegång, som advokaten förde på uppdrag av klient. Advokaten lämnade emellertid ut handlingarna till sin klient, som därefter vägrade att återställa desamma. Advokatsamfundets styrelse uttalade att advokaten förfarit försumligt genom att betaga sig möjligheten att till myndigheten återlämna de till låns erhållna handlingarna ävensom att denna försummelse varit ägnad att skada det förtroendefulla samarbetet mellan myndigheterna och advokaterna. Då advokaten härigenom åsidosatt sina plikter som advokat, tilldelade styrelsen honom erinran.

I ett annat fall, *TSA 1963 s. 90 (22)*, tilldelades en advokat erinran för dröjsmål med återställande av handlingar, som han av en myndighet erhållit till låns. Handlingarna hade, trots upprepade påminnelser, återställts först sedan myndigheten gjort anmälan till advokatsamfundets styrelse.

37 KAP. SANNINGSPLIKT; ÅTGÄRDER ÄGNADE ATT VILSELEDA MYNDIGHET

Den i 47 § SRGA gjorda hänvisningen till vad som sagts om förhållandet till domstol torde i fråga om advokats sanningsplikt innebära att advokaten, när han företräder en klient i ett ärende inför annan myndighet än domstol, är underkastad samma sanningsplikt som i 45 § SRGA är föreskriven vid utförande av talan inför domstol, dvs. väsentligen den sanningsplikt som i 34 kap. ovan betecknats såsom den negativa sanningsplikten.

Advokaten får sålunda inte lämna en uppgift, som han vet vara osann, inte förneka en uppgift, som han vet vara sann, inte medverka till att bevisning förvanskas och inte förebringa eller åberopa bevisning, som han vet vara falsk eller förvanskad. Naturligtvis får han inte medverka till att bevis undertryckes. Ej heller får han råda klienten att i dessa avseenden förfara på ett sätt, som inte är tillåtet för honom själv.

Det kan ifrågasättas om inte en ännu längre gående sanningsplikt (en viss positiv sanningsplikt) måste anses föreligga i sådana administrativa mål som har karaktären av en tvist mellan två parter. En analogi med vad som gäller i tvistemål vid domstol ligger här nära till hands.¹

Olika åtgärder för att vilseleda myndighet (och ibland även andra) är som bekant i stor utsträckning straffbelagda. De straffrättsliga aspekterna skall emellertid inte behandlas här utan framställningen begränsas till att belysa frågan om advokatens sanningsplikt ur disciplinrättslig synvinkel.

I dansk praxis föreligger ett flertal avgöranden, där advokatmyndigheterna disciplinärt ingripit mot advokater, som uppsåtligen medverkat till åtgöranden i syfte att genom oriktiga uppgifter föra en myndighet bakom ljuset.

SB 1929 s. 41. Trots vetskap om att en förmögen klient i stor stil bedrev skattefusk skrev en advokat på klientens begäran — och på grundval av dennes uppgift att han häftade i en större skuld till en annan person — ett brev till klienten angående denna skuld och formulerade detta brev så som om han skrev på den uppgivne borgenärens vägnar. Sagförrådet dömde advokaten att böta 200 kr.

SB 1930 s. 129—130. En advokat utfärdade ett oriktigt och vilseledande intyg om en jurists anställning hos honom (intyget bifogat en

¹ Se därom ovan s. 523 ff.

ansökan om "proceduretilladelse"). Advokaten tilldelades irettesaettelse.

SB 1930 s. 130—131. En person, som varit åtalad men frikänts, ansökte om ersättning av allmänna medel för försvarskostnaderna och åberopade ett av en advokat utfärdat intyg, i vilket uppgavs att sökanden betalt ett arvode av 6 000 kr till sin försvarare. I verkligheten hade han lämnat försvararen en inteckning, som visserligen löd på detta belopp men som var värd betydligt mindre. Sagförrådet dömde advokaten att böta 200 kr.

SB 1943 s. 100—101. En advokat, som biträdde vid ansökan om rättighet att driva en kaffebär, uppsatte för företeende inför vederbörande myndighet ett köpekontrakt, som inte riktigt återgav vad som i verkligheten avtalats vid sökandens förvärv av kaffebären. Sagförrådet dömde advokaten tilldelade irettesaettelse.

SB 1946 s. 131—134. En advokat, som medverkat till uppsättande av två antedaterade brev och en antedaterad växel för att ge sken av att ett virkesköp avslutats innan vissa maximiprisbestämmelser trädde i kraft och som också lämnat osanna uppgifter till polisen, dömdes av sagförrådet att böta 500 kr.

SB 1948 s. 157—158. En advokat biträdde med upprättande av handlingar, som gav sken av att en restaurangrörelse drevs av en person, som hade rättigheter, medan den i verkligheten bedrevs av en person, som saknade rättigheter. Sagförrådet dömde advokaten att böta 500 kr.

SB 1950 s. 400—401. En advokat, som medverkat till upprättande av en köpehandling, i vilken köpeskillingen angavs till lägre belopp än den faktiskt avtalade, tilldelades av sagförrådet irettesaettelse.

SB 1951 s. 440. En advokat, som vid sidan av ett hyreskontrakt upprättat ett annat hyreskontrakt för skens skull, dömdes av sagförrådet att böta 300 kr.

SB 1956 s. 30—32. En advokat, som var ordförande i två bolagsstyrelser, lyfte från bolagen tillhoppa ca 70 000 kr i arvoden men föranstaltade om att beloppen hos bolagen bokfördes som ersättning för resor och representation, och själv bokförde han inte arvoden. Sagförrådet, som bedömde förfarandet såsom grov överträdelse av advokatplikterna, dömde advokaten att böta 5 000 kr.

AB 1959 s. 104—105. En advokat, som i samband med en fastighetsaffär, där staten hade förköpsrätt, lämnat vederbörande myndighet oriktiga uppgifter om köpesumman och andra köpevillkor, dömdes av advokatnämnden att böta 500 kr. (Han hade även av domstol dömts att böta 250 kr.)

AB 1961 s. 12—13. En advokat, som för att möjliggöra viss statlig fastighetsbelåning, uppsatt en köpehandling, i vilken köpesumman an-

gavs till lägre belopp än den faktiskt avtalade, dömdes av advokatnaevnet att för detta och vissa andra förfaranden böta 1 500 kr.

AB 1962 s. 215—217. En advokat, som vid ett fastighetsköp enligt parternas önskan i köpehandlingarna angivit köpesumman till högre belopp än den faktiskt avtalade, dömdes av advokatnaevnet att böta 1 000 kr.

AB 1969 s. 40. En advokat dömdes av advokatnaevnet att böta 100 kr för osann anmälan till aktieselskabsregistret om att aktiekapitalet var inbetalt.

AB 1971 s. 82—85. En advokat tilldelades av advokatnaevnet (med sex röster mot tre) irettesaettelse för det han vid en bolagsbildning uppsatt och underskrivit en anmälan till A/S-registret om att visst aktiekapital var inbetalt, trots att detta inte var fallet. Anmälan hade under advokatens semester insänts av hans kontor, men advokaten hade efter sin återkomst inte gjort något för att beriktiga anmälan.

Det torde inte råda något tvivel om att de förfaranden, mot vilka man sålunda reagerat i Danmark, skulle ha föranlett disciplinära åtgärder även i Sverige.

Liknande fall har också förekommit här.

Först och främst har sålunda stränga disciplinära åtgärder vidtagits mot advokater, som genom att lämna oriktiga uppgifter gjort sig skyldiga till uppsåtligt skattefusk eller biträtt klienter med sådant.

Fallen *TSA 1957 s. 65 (16)* och *1961 s. 59 (31)* gällde båda advokater, som i syfte att till framtida tidpunkt uppskjuta beskattningen av vissa arvodesintäkter bokfört influtna arvoden i slutförda ärenden som avräkningsskulder och avgivit självdeklarationer på grundval av de felaktiga boksluten. Advokatsamfundets styrelse bedömde i båda fallen förfarandet såsom oredligt och tillämpade RB 8:7 första stycket. I det första fallet lät styrelsen påföljden stanna vid varning, enär mildrande omständigheter ansågs föreligga (advokaten hade vidtagit rättelse genom att anmäla de undanhållna beloppen till efterbeskattning). I det senare fallet blev advokaten utesluten ur advokatsamfundet.

I fallet *TSA 1951 s. 11 (12)* hade en advokat såsom boutredningsman i ett dödsbo uppburit ett belopp, som utgjorde skattepliktig intäkt för dödsboet. Den avlidnes änka påfordrade emellertid att beloppet inte skulle deklarerars som inkomst. I syfte att för taxeringsmyndigheterna försvåra upptäckt av denna underlåtenhet uraktlät advokaten att bokföra beloppet och insatte detsamma på sin egen klientmedelsräkning i bank i stället för på bankräkning i dödsboets namn. Han uppsatte deklaration för dödsboet och upptog däri inte det ifrågavarande beloppet, varefter han lät änkan underteckna den oriktiga deklarationen. Styrelsen uttalade att advokaten genom sitt förfarande gjort uppsåtligen

orätt i sin verksamhet och uteslöt honom ur samfundet jämlikt RB 8:7 första stycket. Påföljden avsåg även annan uppsåtlig orätt.

Disciplinära åtgärder har också vidtagits mot advokater, som medverkat till upprättande av skenavtal eller osanna urkunder i syfte att undgå beskattning.

I fallet *TSA 1954 s. 43 (17)* hade en advokat till en annan jurist för en köpeskilling av 25 000 kr sålt den rörelse som han bedrev vid ett filialkontor och därvid i syfte att undgå beskattning i köpekontraktet angivit köpesumman till endast 18 000 kr. "Under bordet" betalade köparen 7 000 kr, som advokaten till en början inte bokförde. Han kom emellertid senare på bättre tankar, bokförde även beloppet 7 000 kr och avgav riktig deklaration.

Styrelsen uttalade att advokaten uppsåtligen gjort orätt genom att i nämnda syfte införa oriktig uppgift om köpesummans storlek i köpekontraktet men ansåg att detta inte skett i hans verksamhet som advokat.² Åtta av styrelsens ledamöter ansåg att advokaten inte heller förfarit oredligt, eftersom han vidtagit rättelse, men tilldelade honom varning för dröjsmålet med att bokföra beloppet 7 000 kr. En minoritet (tre ledamöter) bedömde advokatens åtgärd att i angivet syfte införa oriktig uppgift om köpesumman i köpekontraktet såsom oredlighet men fann rättelserna utgöra mildrande omständigheter och kom därför till samma slut som majoriteten.

Såvitt jag förstår hade styrelsens minoritet goda skäl för sin ståndpunkt. Vad advokaten i detta fall gjort kan väl sammanfattas så, att han i ett ohederligt syfte tillskapat en osann urkund, som otvivelaktigt innebar fara i bevishänseende, och ett sådant handlande synes mig utgöra sådant oredligt förfarande som avses i RB 8:7 första stycket.

I det senast refererade fallet var fråga om ett handlande i syfte att otillbörligen tillgodose ett advokatens eget intresse. Men de disciplinära organen har reagerat, även när advokater biträtt klienter med upprättande av skenavtal eller osanna urkunder i syfte att möjliggöra skattefusk.

I fallet *TSA 1952 s. 28 (12)* hade en advokat, som vid ett fastighetsköp biträdde köparen, uppsatt ett köpekontrakt, i vilket köpeskillingen, som utgjorde 280 000 kr, oriktigt angavs till 250 000 kr, varjämte advokaten på begäran av säljaren uppsatt och omhändertagit en revers av köparen på sidolikviden, 30 000 kr. Styrelsen, som ansåg utrett att advokaten insett att säljaren betingat sig sidolikviden i avsikt att undandraga sig beskattning för realisationsvinst, fann att advokaten genom att likväl medverka vid köpets avslutande uppsåtligen gjort

² Se därom ovan s. 76—77.

orätt i sin verksamhet. Disciplinär åtgärd vidtogs därför jämlikt RB 8:7 första stycket. Då advokaten emellertid ansågs ha handlat av obehövlighet, fann styrelsen omständigheterna mildrande och bestämde påföljden till varning.

Det förtjänar att observeras att advokaten i detta fall inte handlat i syfte att gynna sin klient, köparen. Detta förhållande fritog honom emellertid inte från ansvar för medverkan till upprättande av den osanna urkunden.

I viss mån likartad var situationen i fallet *TSA 1959 s. 68 (22)*. I detta fall hade en advokat på begäran av en fastighetsmäklare och en fastighetsköpare uppsatt utkast till ett köpekontrakt, i vilket köpesumman lämnats öppen. Påföljande dag utskrevs kontraktet på advokatens kontor efter anvisning av säljaren, som infunnit sig på kontoret. Senare samma dag sammanträdde kontrahenterna och mäklaren på advokatens kontor och förhandlade om köpet; därvid var advokaten stundtals närvarande. I kontraktet, som vid detta tillfälle undertecknades av säljaren och köparen, angavs köpesumman till 945 000 kr, ehuru den i verkligheten utgjorde 975 000 kr. Köparen betalade 30 000 kr "under bordet". Advokaten fick kännedom härom, innan förhandlingarna mellan kontrahenterna avslutats, men vidtog inte någon åtgärd för att förmå dem att rätta det oriktiga kontraktet.

Styrelsen uttalade att advokaten, då han själv i viss utsträckning medverkat vid fastighetsaffärens genomförande och för samma ändamål ställt sin personal och sitt kontor till kontrahenternas förfogande, varit — oavsett huruvida mäklaren, säljaren eller köparen varit att anse som hans uppdragsgivare — pliktig att söka förhindra att köpekontraktet förlänades ett innehåll, som oriktigt återgav vad kontrahenterna avtalat. Styrelsen ansåg att advokaten, då han inte på något sätt sökt göra detta, åsidosatt god advokatsed och därmed sina plikter som advokat. På grund därav tilldelade styrelsen advokaten varning jämlikt RB 8:7 andra stycket.

Varje medverkan till skattefusk genom oriktiga uppgifter är otillåten, oavsett vilken skatt det är fråga om. En advokat får sålunda inte medverka till att vid sökande av lagfart lämnas sådana uppgifter att staten undandrages lagfartsstämpel.

I fallet *TSA 1960 s. 60 (27)* uttalade styrelsen att en advokat förfarit felaktigt, då han, sedan en person sålt en fastighet till en förening, som advokaten företrädde, och föreningen i sin tur sålt ideella andelar i fastigheten till olika köpare, föranstaltat om att den ursprungliga säljaren utfärdade köpebrev direkt till varje andelsköpare. Föreningen undandrog sig härigenom att betala lagfartsstämpel på sitt fång. Styrelsen fann

att advokaten genom detta förfarande åsidosatt sina plikter som advokat och tilldelade honom varning.

I ett annat fall, *TSA 1963 s. 86 (21)*, hade en advokat biträtt i ett lagfartsärende, där det fanns viss anledning misstänka att ett led i fångeskedjan avsiktligt överhoppats. Styrelsen vidtog i detta fall inte någon disciplinär åtgärd men uttalade att advokaten förfarit oaktsamt och brustit i den omsorg han enligt god advokatsed haft att iakttaga, då han hemställt om en uppgiven säljares underskrift på ett endast av köparen undertecknat köpekontrakt och likaledes hemställt om utfärdande av köpebrev utan att först genom frågor till säljaren och köparen skaffa sig kännedom om de närmare omständigheterna i samband med det uppgivna köpet.

I fallet *TSA 1969 s. 67 (41)* var fråga om en advokat, som i ett lagfartsärende förfarit på ett sådant sätt att lagfartsstämpel uttagits med belopp, vida understigande vad som bort utgå. Ett byggnadsaktiebolag hade köpt en tomt för 187 730 kr och igångsatt ett större byggnadsarbete på tomten. När byggnadsarbetet var ungefär halvfärdigt, och ca 3 milj. kr nedlagts därpå, sålde byggnadsbolaget fastigheten till ett dotterbolag, som därvid övertog betalningsansvaret för inteckningslån på närmare 3 milj. kr. Bolagets advokat genomförde emellertid denna transaktion på så sätt att mellan bolagen upprättades köpekontrakt och köpebrev, enligt vilka byggnadsbolaget sålde fastigheten till dotterbolaget för samma köpeskillning som byggnadsbolaget själv betalt, eller alltså 187 730 kr, varjämte advokaten upprättade ett entreprenadkontrakt, enligt vilket byggnadsbolaget gentemot dotterbolaget åtog sig hela byggnadsarbetet, alltså även vad som redan var utfört. För dotterbolagets räkning sökte advokaten därefter lagfart på fastigheten och åberopade därvid endast köpebrevet. Lagfartsstämpel uttogs med 2 % på den däri angivna köpeskillningen, 187 730 kr. På yrkande av kammaradvokatfiskalsämbetet förpliktades dotterbolaget sedermera att betala ytterligare lagfartsstämpel, beräknad efter ett överlåtelsevärde av 3,1 milj. kr. Advokaten blev också dömd att för brott mot stämpelförordningen böta 15 000 kr.

Disciplinnämnden fann utrett att den i köpebrevet angivna köpeskillningen i avsevärd mån understigit fastighetens värde vid tiden för lagfartsansökan och ansåg att advokaten bort inse att stämpelavgiften skolat utgå efter ett högre värde än det i köpebrevet angivna. Då advokaten i lagfartsärendet endast åberopat köpebrevet utan att upplysa om fastighetens verkliga värde, fann nämnden att han brustit i tillbörlig omsorg och därigenom åsidosatt sina plikter som advokat. På grund därav tilldelade nämnden advokaten varning.

Liksom en advokat inte får medverka till upprättande av skenavtal

eller osanna urkunder i syfte att möjliggöra skattefusk, får han inte heller lämna sådan medverkan i syfte att därmed vilseleda myndighet i annat avseende.

I fallet *TSA 1949 s. 33 (14:I)* vidtog styrelsen sålunda disciplinär åtgärd mot en advokat, som biträtt säljaren och köparen av andelarna i en fastighetsförening med att vid sidan av det upprättade köpekontraktet, som alltjämt skulle gälla mellan kontrahenterna, upprätta ett annat kontrakt, som så till vida var ett skenavtal, att det angav att föreningens skuld till säljaren skulle av köparen viss dag betalas i penningar, medan den i verkligheten skulle till avsevärd del betalas genom överlåtelse från köparen till säljaren av vissa fastigheter och in-teckningar. Syftet med skenavtalet var att det skulle åberopas hos statens byggnadslånebyrå vid köparens ansökan om lån; man befarade nämligen att det i realiteten avtalade köpevillkoret skulle bereda köparen svårigheter vid sökande av sådant lån. Skenavtalet blev emellertid sedermera inte åberopat hos byggnadslånebyrån.

Styrelsen fann att advokaten genom sin medverkan handlat i strid mot god advokatsed och vidtog disciplinär åtgärd under åberopande av 36 § andra stycket i advokatsamfundets då gällande stadgar (motsvarande RB 8:7 andra stycket).

Fallet *TSA 1949 s. 34 (14:II)* gällde en advokat, som biträtt ett aktiebolag med överklagande av ett beslut av statens handelskommission. Bolaget importerade varor från USA. Importförbud infördes, men licens kunde erhållas, om köpeavtalet träffats före en viss tidpunkt. Sedan bolaget hos handelskommissionen ansökt om licens för import av visst varuparti, samt denna ansökan avslagits, anförde bolaget med biträde av advokaten besvär över beslutet. Advokaten medverkade vid upprättande av en specifikation över de inköpta varorna och gav denna specifikation sken av att vara tillkommen nära ett och ett halvt år tidigare. Sedan advokaten obehörigen undertecknat specifikationen med den amerikanska säljarens namn, lät han göra en vidimerad avskrift av handlingen och kastade bort originalet. Han lät därefter klienten inge avskriften till handelskommissionen tillika med ett brev från advokaten med osanna uppgifter om anledningen till att handlingen inte företetts tidigare. Styrelsen fann att advokaten uppsåtligen gjort orätt i sin verksamhet och uteslöt honom ur advokatsamfundet.

När en advokat biträtt delägarna i ett dödsbo med försäljning av virke till priser överstigande gällande maximipris, samt sökt dölja detta genom att osant beteckna överskjutande belopp såsom provisioner till honom själv, fann styrelsen att han uppsåtligen gjort orätt i sin verksamhet och tillämpade RB 8:7 första stycket; *TSA 1953 s. 46 (16)*.

I fallet *TSA 1970 s. 91 (5)* tillämpade disciplinnämnden samma lag-

rum på en advokat, som biträtt en klient i ett ansökningsärende hos en skogsvårdsstyrelse och som för eventuellt ingivande till skogsvårdsstyrelsen tillhandahållit klienten en av advokaten uppsatt "avskrift" av ett avtal, som inte existerade; denna "avskrift" hade advokaten låtit sin sekreterare bestyrka. Nämnden fann att advokaten härigenom uppsåtligt gjort orätt i sin verksamhet och uteslöt honom ur advokatsamfundet. Påföljden avsåg — förutom annat — även det förhållandet att advokaten i samband med bildande av ett aktiebolag själv undertecknat och låtit klienten underteckna en av advokaten uppsatt, osann försäkran att aktiekapitalet inbetalts, varefter advokaten insänt denna osanna försäkran till patentverket. Även detta förfarande fann nämnden innebära att advokaten uppsåtligt gjort orätt i sin verksamhet. Advokaten överklagade uteslutningsbeslutet men återkallade sedermera sina besvär.

Även i ett tidigare fall, *TSA 1950 s. 17 (9:II)*, har ett lämnande av sådan osann uppgift till patentverket föranlett disciplinärt ingripande.³

I flertalet av de nu refererade fallen var omständigheterna uppenbarligen mycket graverande. Men även i lindrigare fall har man i den disciplinära verksamheten reagerat, när advokater lämnat en myndighet oriktiga uppgifter.

I fallet *TSA 1953 s. 47 (17)* hade en advokat lämnat en myndighet oriktig uppgift om innehållet i ett aktiebolags aktiebok, vilken han själv förvarade. Styrelsen fann inte annat styrkt än att den oriktiga uppgiften tillkommit av förbiseende och berott på försummelse att kontrollera aktiebokens innehåll, innan uppgiften lämnades. Styrelsen erinrade emellertid om vikten av att en advokat tillser att de uppgifter han i sin verksamhet lämnar rörande av honom kända förhållanden är i allo korrekta.

Samma uttalande gjorde styrelsen i fallet *TSA 1956 s. 23 (18)*, där en advokat lämnat exekutiv myndighet en missvisande uppgift. Advokatens klient hade köpt en bil. Sedan exekutiv myndighet vänt sig mot köparen för uttagande av bilskatt för bilen, skrev advokaten till exekutorn och uppgav bl. a. att bilköpet hävts. Detta var så till vida sant som köparen hävt köpet, men advokaten underlät att upplysa om att domstol i rättegång mellan säljaren och köparen funnit att den sistnämnde ej ägt häva köpet. Att disciplinär åtgärd inte vidtogs i detta fall torde ha

³ Se numera även fallet *TSA 1972 s. 147 (27)*, där en advokat (biträdande jurist) tilldelats erinran för det han till patentverket ingivit en av tvåandra personer undertecknad anmälan om inbetalning av aktiekapital, trots att han visste — och själv medverkat till — att "inbetalningen" verkställts på ett sätt som uppenbarligen inte utgjorde betalning i penningar. Även advokatens principal tilldelades erinran för att han inte instruerat advokaten att inte ingiva handlingarna.

berott på att exekutorn, enligt vad advokaten uppgav, känt till hur det förhöll sig och därför inte kunnat vilseledas.

I fallet *TSA 1960 s. 60 (28)* var fråga om en advokat, som — synbarligen utan någon som helst ond avsikt — fallit för frestelsen att vara alltför "praktisk" och som för att spara tid och besvär uppsatt vissa bolagshandlingar med oriktigt innehåll. Advokaten hade tillhört styrelsen för ett aktiebolag men utträtt ur styrelsen, varom anmälan emellertid inte gjorts till patentverket. I samband med att en ny intressent skulle inträda i bolaget och vid en nyemission teckna de nya aktierna ombads advokaten att ånyo inträda i styrelsen, vilket han lovade, ävensom att ordna formaliteterna vid nyemissionen. Ehuru advokaten ännu ej återinvalts i styrelsen, undertecknade han — jämte övriga styrelseledamöter — i uppgiven egenskap av styrelseledamot de vid aktiekapitalets ökning enligt aktiebolagslagen erforderliga handlingarna. Vid bolagsstämma en vecka senare återinvaldes advokaten i styrelsen. Han fungerade vid stämman som ordförande och underskrev bolagsstämmoprotokollet, i vilket antecknades att bl. a. revisionsberättelsen för nästföregående räkenskapsår föredragits vid stämman. Så hade emellertid inte skett; revisionsberättelsen avgavs först långt senare.

Advokatsamfundets styrelse uttalade att advokaten förfarit i strid mot god advokatsed både genom att såsom styrelseledamot underteckna emissionshandlingarna, oaktat han vid denna tid icke var ledamot av bolagets styrelse, och genom att i bolagsstämmoprotokollet anteckna att revisionsberättelse föredragits, oaktat sådan berättelse icke företetts vid stämman och ej ens varit tillgänglig vid protokollets justering. På grund härav tilldelades advokaten erinran.

Detta avgörande förtjänar att uppmärksammas. Det visar att, hur önskvärt det i och för sig än må vara att en advokat handlägger sina uppdrag på ett praktiskt sätt, så får han inte vara så "praktisk", att han lämnar oriktiga uppgifter i handlingar, som skall inges till myndighet.

I detta kapitel bör också nämnas ett fall av bulvanskap, avsett att vilseleda myndigheterna om vem som ägde vissa aktier. I detta fall, *TSA 1954 s. 43 (15)*, hade två utländska flyktingar i Sverige startat bl. a. agenturverksamhet i aktiebolagsform. En advokat åtog sig att fungera som bulvan för utlänningarna genom att stå som formell ägare till aktierna, varjämte han utgjorde styrelse för bolaget. Advokatsamfundets styrelse uttalade att advokaten icke handlat i överensstämmelse med god advokatsed, när han på sätt som skett medverkat till kringgående av för utlänning gällande förbud att driva näring i Sverige.

Lämnande av osanna uppgifter vid förhör inför åklagar- eller polismyndighet är i brottsbalken endast i vissa fall belagt med straff. I övrigt är ett sådant handlande i och för sig inte kriminaliserat. I den dis-

ciplinära verksamheten inom Sveriges advokatsamfund har emellertid vid några tillfällen fastslagits att en advokat handlar i strid mot god advokatsed, om han lämnar medvetet oriktiga uppgifter vid polisförhör.

I fallet *TSA 1950 s. 16 (9:I)* hade en advokat både vid muntligt hovrättsförhör i ett tvistemål och vid ett polisförhör sanningslöst förnekat att han uppburit viss förmedlingsprovision. Styrelsen fann att advokaten handlat i strid mot god advokatsed både genom att mottaga den ifrågavarande provisionen och genom att förneka att han uppburit densamma. Advokaten tilldelades varning jämlikt 36 § andra stycket i de då gällande stadgarna (motsvarande RB 8:7 andra stycket).

I ett annat fall, *TSA 1955 s. 48 (20:II)*, hade en advokat för omkring 25 år sedan varit syssloman i en konkurs och i den egenskapen sålt en till konkursboet hörande fastighet för en köpeskilling av 100 kr. Köparen sökte inte lagfart och glömde synbarligen så småningom bort att han köpt fastigheten. Först när omkring 25 år förflutit fick köparen sin uppmärksamhet fäst på att han förvärvat fastigheten, vilken nu stigit betydligt i värde. Hans köpehandling hade förkommit, varför han vände sig till advokaten med begäran om att få en ny köpehandling. Advokaten uppsatte en sådan, likalydande med den ursprungliga, men kom därefter till den uppfattningen att köparen ämnade begagna en ny köpehandling på ett oredligt sätt och beslöt därför att inte lämna ut den nya köpehandlingen till köparen och inte tillhandahålla denne några som helst uppgifter. Köparen vände sig till JK, som anmodade vederbörande landsfogde att verkställa utredning. Landsfogden hörde advokaten, som därvid sanningslöst uppgav att han nu inte hade något minne av om och hur fastigheten försålts och att han inte innehade någon köpehandling.

Styrelsen fann att advokaten väl varit befogad att vägra att yttra sig men däremot inte ägt lämna landsfogden oriktiga uppgifter. Under motivering att advokaten genom att göra detta åsidosatt sina plikter som advokat tilldelade styrelsen honom erinran.

I fallet *TSA 1968 s. 35 (4)* var fråga om en advokat, som upplysningsvis hördes av polisen under förundersökning mot en för trolöshet mot huvudman misstänkt person. Advokaten hördes om ett visst lån, som den misstänkte förmedlat, och uppgav vid förhöret att han inte haft med detta lån att göra och inte visste vem som varit långivare. Dessa uppgifter var osanna; advokaten hade själv hos en klient utverkat större delen av lånesumman.

Inför disciplinnämnden försvarade sig advokaten med att långgivaren av vissa skäl förbehållit sig att få vara anonym, ett förbehåll som advokaten ansett sig skyldig att respektera. Nämnden uttalade emellertid att advokaten, även om han på grund av sin tystnadsplikt mot långgivaren

varit berättigad att avböja att yttra sig, icke ägt lämna polisen medvetet oriktiga uppgifter. Då advokaten genom att göra detta åsidosatt sina plikter som advokat, tilldelades han varning, som emellertid även avsåg andra förseelser.

Till de tre nu refererade avgörandena beträffande advokats sanningsplikt vid polisförhör synes emellertid böra knytas ett särskilt påpekande. Såvitt jag kan se var det inte i något av dessa fall fråga om förhör med vederbörande advokat såsom själv misstänkt för brott. Skulle en advokat ha begått ett brott och höras som misstänkt för detta, kan jag inte se att den omständigheten i och för sig att advokaten vid förhöret nekar till brottet kan få föranleda disciplinär åtgärd mot honom. Ingen medborgare har någon rättslig skyldighet att inför åklagaren eller polisen erkänna ett brott, som han begått, och det förhållandet att den brottslige råkar vara advokat kan inte gärna försätta honom i någon särställning i detta hänseende. En annan sak är att den brottsliga gärningen kan vara av sådan art att den, förutom allmänt straff, också föranleder disciplinär påföljd.